

Bruselj, 3. oktober 2023
(OR. en)

13307/23

SOC 635
EMPL 454
ECOFIN 916
EDUC 365

DOPIS

Pošiljatelj:	Odbor za zaposlovanje
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Ključna sporočila Odbora za zaposlovanje na podlagi letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti zaposlovanja – potrditev

V prilogi vam pošiljam ključna sporočila, ki jih je Odbor za zaposlovanje pripravil na podlagi letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti zaposlovanja; ta ključna sporočila bo Svet (EPSCO) potrdil na seji 9. oktobra 2023.

Celotno besedilo letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja je v dokumentu 13307/23 ADD 1.

Celotno besedilo prikaza uspešnosti zaposlovanja je v dokumentu 13307/23 ADD 2.

Ključna sporočila Odbora za zaposlovanje na podlagi letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti zaposlovanja za leto 2023

1. Odbor za zaposlovanje je v skladu s svojo nalogo iz člena 150 PDEU za Svet pripravil letni pregled stanja na področju zaposlovanja v EU. Ta pregled gradi na prikazu uspešnosti zaposlovanja za leto 2023¹, s katerim se spremlja napredek pri izpolnjevanju ciljev za leto 2030; v njem so na kratko predstavljeni ključni izzivi na področju zaposlovanja in dobri rezultati na trgu dela v celotni EU in v posameznih državah članicah.
2. Glavne ugotovitve letošnjega prikaza uspešnosti zaposlovanja, o katerem se je konec maja dogovorila skupina za kazalnike Odbora za zaposlovanje, so povzete v letnem poročilu o uspešnosti zaposlovanja za leto 2023. Dopolnjujejo sklepe večstranskega nadzora, ki ga nad uresničevanjem specifičnih priporočil Sveta za države in drugih priporočil Sveta v okviru evropskega semestra izvaja Odbor za zaposlovanje.
3. Tako prikaz uspešnosti zaposlovanja kot letno poročilo o zaposlovanju že drugo leto zapored vključujeta krovne cilje EU do leta 2030 glede zaposlovanja in učenja odraslih, ki jih je Evropska komisija predlagala v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic in ki so jih voditelji EU pozdravili na socialnem vrhu v Portu maja 2021 in na zasedanju Evropskega sveta junija 2021, ter povezane nacionalne cilje, ki so jih določile države članice in jih predstavile na seji Sveta EPSCO junija 2022.

¹ Prikaz uspešnosti zaposlovanja temelji na ugotovitvah skupnega ocenjevalnega okvira. Skupni ocenjevalni okvir je na kazalnikih temelječe orodje za ocenjevanje, ki so ga skupaj pripravili Odbor za zaposlovanje, Odbor za socialno zaščito in Evropska komisija; zajema splošna in posebna področja politike v okviru smernic za zaposlovanje, njegov namen pa je opredeliti ključne izzive in dobre rezultate na trgu dela na teh področjih ter pomagati državam članicam pri določanju njihovih prednostnih nalog.

4. Poleg tega analiza, predstavljena v letošnjem letnem poročilu o zaposlovanju, vključuje v prihodnost usmerjen vidik z minimalno letno rastjo zaposlenosti, ki je na ravni EU in na nacionalni ravni potrebna, da se do leta 2030 dosežejo ustrezni cilji glede stopnje zaposlenosti; v njej je prikazan tudi potencial posameznih skupin prebivalstva, da prispevajo k napredku pri doseganju cilja stopnje zaposlenosti.
5. Kljub resnim izzivom, kot so ruska vojna agresija proti Ukrajini, energetska kriza in inflacijski pritiski, je bilo gospodarstvo EU v letu 2022 razmeroma uspešno, trg dela pa je ostal odprt, pri čemer sta stopnji zaposlenosti in brezposelnosti dosegli nove rekordne ravni.
6. Natančneje, stopnja zaposlenosti oseb, starih od 20 do 64 let, v EU-27 se je v letu 2022 dodatno izboljšala na 74,6 % (povečanje za 1,5 odstotne točke v primerjavi z letom 2021), kar je najvišja stopnja od začetka časovne vrste leta 2009. Leta 2022 so bila povečanja stopnje zaposlenosti zabeležena za vse glavne starostne skupine (mladi delavci, delavci v najproduktivnejših letih in starejši delavci) na ravni EU. Poleg tega se je stopnja zaposlenosti oseb, starih od 20 do 64 let, v vseh državah članicah leta 2022 izboljšala v primerjavi z letom 2021, v skoraj vseh državah članicah EU pa je stopnja zaposlenosti (20–64 let) v letu 2022 presegla raven pred pandemijo (2019). Stopnja delovne aktivnosti v EU (za osebe, stare od 20 do 64 let) se je v letu 2022 še izboljšala. Dosegla je 79,4 %, kar je 1 odstotno točko več kot leta 2021, pri čemer so k temu razvoju bolj prispevale ženske.
7. Stopnja brezposelnosti pri osebah, starejših od 15 let, se je v EU v letu 2022 v povprečju znižala za 0,9 odstotne točke na 6,2 % v primerjavi z letom 2021, zmanjšanje pa je bilo v letu 2022 zabeleženo v skoraj vseh državah članicah. Poleg tega se je v EU-27 v letu 2022 znižala tudi stopnja dolgotrajne brezposelnosti.

8. Stopnja brezposelnosti mladih v EU (starih od 15 do 24 let) se je v letu 2022 zmanjšala v primerjavi z letom prej, vendar je več kot dvakrat višja od splošne stopnje brezposelnosti, kar kaže na ključni izziv v zvezi s tem in nadaljnjo potrebo po izvajanju okrepljenega jamstva za mlade. Poleg tega se je v EU delež mladih, starih od 15 do 29 let, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo (NEET), v letu 2022 zmanjšal za 1,4 odstotne točke na 11,7 %. Poleg tega se je vrzel v stopnji zaposlenosti med spoloma v EU-27, tj. razlika med stopnjo zaposlenosti moških in žensk, starih od 20 do 64 let, v letu 2022 sicer nekoliko zmanjšala z 10,9 odstotne točke v letu 2021, vendar ostaja na visoki ravni 10,7 odstotne točke. Zato je na teh dveh področjih potreben znaten napredek. V skladu z akcijskim načrtom za evropski steber socialnih pravic si mora Evropa, da bi do leta 2030 dosegla krovni cilj 78-odstotne stopnje zaposlenosti, prizadevati za vsaj prepolovitev vrzeli v stopnji zaposlenosti med spoloma v primerjavi z letom 2019 in zmanjšati stopnjo mladih, starih od 15 do 29 let, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, z 12,6 % v letu 2019 na 9,0 % do leta 2030 (tj. zmanjšanje za 3,6 odstotne točke), in sicer z izboljšanjem njihovih zaposlitvenih možnosti.
9. Za prihodnost je ena od glavnih ugotovitev spomladanske gospodarske napovedi Komisije iz leta 2023 ta, da bodo po pričakovanjih nadaljnje zaostrene razmere na trgu dela, kopičenje delovne sile zaradi pomanjkanja spretnosti ter močno povpraševanje, zlasti po storitvah, ublažili učinek upočasnitve gospodarske rasti na trg dela. V tem okviru naj bi rast zaposlenosti v EU letos znašala 0,5 %. V letu 2024 naj bi se zaposlenost še naprej zmerno povečevala (0,4 %), kar pomeni, da bo rast, ki ustvarja delovna mesta, nižja kot leta 2022. Stopnja brezposelnosti naj bi v EU v letu 2023 ostala blizu zgodovinsko nizke ravni pri 6,2 %, nato pa naj bi se leta 2024 znižala na 6,1 %.

10. Zlasti kar zadeva krovni cilj stopnje zaposlenosti do leta 2030, so močne razmere na trgu dela v letu 2022 v veliki meri prispevale k doseganju cilja 78 % do leta 2030. Za izpolnitev tega cilja je potemtakem do leta 2030 na ravni EU potrebno povprečno povečanje za 3,4 odstotne točke, vendar namerava osem držav članic svoje stopnje zaposlenosti še bolj povečati, da bi izpolnile svoje nacionalne cilje. Na podlagi najnovejših razpoložljivih letnih podatkov iz ankete o delovni sili glede stopnje zaposlenosti (osebe, stare od 20 do 64 let) je pet držav članic v letu 2022 preseglo svoje nacionalne cilje, ena pa ga je dosegla. Poleg tega je bila stopnja zaposlenosti že leta 2022 višja od krovnega cilja EU (78 %) v enajstih državah članicah (v primerjavi z osmimi leto poprej).
11. V primerjavi z nedavno letno rastjo zaposlenosti (2022) v državah članicah s povprečno letno rastjo zaposlenosti v obdobju 2013–2019 (pred pandemijo COVID-19) in minimalno (letno) rastjo zaposlenosti, ki jo vsaka država članica potrebuje za izpolnitev nacionalnega cilja stopnje zaposlenosti, je mogoče sklepati, da je leta 2022 večina držav članic dosegla rast zaposlenosti, ki je bila višja od zadevnih povprečnih stopenj pred pandemijo COVID-19, in da bi večina držav članic zaradi upada prebivalstva potrebovala nižjo minimalno letno rast zaposlenosti kot v obdobju pred krizo, da bi dosegle svoje nacionalne cilje.

12. V okviru analize in spremljanja napredka pri doseganju cilja stopnje zaposlenosti za leto 2030 je koristno preučiti tudi uspešnost različnih skupin prebivalstva (na primer mladih delavcev, delavcev v najproduktivnejših letih in starejših delavcev) ter ugotoviti, uspešnost katerih skupin je nižja od povprečja. Če se potencial vsake države članice in podskupine izračuna kot razlika med specifično stopnjo zaposlenosti in zadevno povprečno stopnjo zaposlenosti v EU (ali povprečjem treh najvišjih stopenj zaposlenosti v EU za zadevno skupino prebivalstva), se lahko potencialno pričakuje izboljšanje zaradi povečanja stopenj zaposlenosti v posameznih skupinah. To velja zlasti za nizko usposobljene osebe (ženske in moške) v številnih državah članicah EU.
13. Pozneje bo skupina za kazalnike Odbora za zaposlovanje razpravljala tudi o metodološkem pristopu v zvezi s spremljanjem napredka pri doseganju krovnega cilja in nacionalnih ciljev na področju učenja odraslih do leta 2030, pri čemer bo upoštevala spremembo vira podatkov z raziskave o izobraževanju odraslih na anketo o delovni sili leta 2022.
14. Kar zadeva tematske prednostne naloge za države članice, prikaz uspešnosti zaposlovanja za leto 2023 kaže na številne ključne izzive na področju zaposlovanja. Na področju spretnosti in vseživljenjskega učenja so ti povezani predvsem z neskladjem med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih ter nizko udeležbo v usposabljanju. Evropsko leto spretnosti naj bi dalo nov zagon vseživljenjskemu učenju ter s tem ljudem in podjetjem omogočilo, da prispevajo k zelenemu in digitalnemu prehodu, pri tem pa podpiralo inovacije in konkurenčnost. V zvezi s sistemi izobraževanja in usposabljanja so glavni izzivi odvisnost izidov izobraževanja od socialno-ekonomskega ozadja, nizka stopnja doseganja osnovnih spretnosti ter terciarnega izobraževanja, stopnja zgodnjega opuščanja šolanja in majhna privlačnost učiteljskega poklica.

15. Ugotovljeni so tudi izzivi na področju udeležbe na trgu dela, tudi za posebne skupine, kot so starejši delavci, mladi, ženske, nizko usposobljene delavci in državljani tretjih držav. V nekaterih državah so opazni izzivi, povezani z učinkom nadomestil za brezposelnost in/ali davčnega sistema in sistema socialnih prejemkov na udeležbo na trgu dela (npr. past nizkih plač in past brezposelnosti). Na področju enakosti spolov so glavna skrb še vedno prisotne vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma, na področju usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja pa so pereči zagotavljanje in uporaba oskrbe ter vpliv starševstva na udeležbo na trgu dela. V nekaterih državah članicah ostaja zaskrbljujoča tudi segmentacija trga dela, medtem ko so opredeljeni dodatni izzivi na področju aktivnih politik trga dela in delovanja javnih zavodov za zaposlovanje.
16. V analizi so opredeljeni tudi skupni „pozitivni nedavni trendi“ in „negativni trendi, ki jih je treba spremljati“ v EU. V prikazu uspešnosti zaposlovanja je zlasti poudarjenih več pozitivnih gibanj v obdobju 2021–2022: povečanje stopnje zaposlenosti oseb, starih od 20 do 64 let, v vseh državah članicah; povečanje skupne zaposlenosti v 25 državah članicah; povečanje stopnje zaposlenosti starejših delavcev v 24 državah članicah; zmanjšanje stopnje mladih, starih od 15 do 29 let, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, v 19 državah članicah; povečanje udeležbe v vseživljenjskem učenju (odstotek odraslega prebivalstva v starosti 25–64 let, ki se je v zadnjih štirih tednih udeležil izobraževanja in usposabljanja) v 15 državah članicah. Analiza dolgoročnejših trendov v treh letih potrjuje nekatere od teh letnih gibanj. Vendar pa je v prikazu uspešnosti zaposlovanja opredeljenih tudi nekaj negativnih trendov v obdobju 2021–2022: upad nominalnih stroškov dela na enoto v 21 državah članicah ter visoka stopnja neaktivnosti in dela s krajšim delovnim časom zaradi osebnih in družinskih odgovornosti v 13 državah članicah.
17. Nedavni večstranski nadzor, ki ga je opravil Odbor za zaposlovanje, je pokazal, da so države članice izvedle reforme na vseh področjih politike, ki so bila v prikazu uspešnosti zaposlovanja opredeljena kot prednostna področja, vendar izzivi ostajajo, kar je poudarjeno tudi v specifičnih priporočilih za države za leto 2023.

18. Države članice so uvedle ali nameravajo uvesti politike izpopolnjevanja in preusposabljanja, da bi obravnavale vse večje pomanjkanje strokovno usposobljene delovne sile v sektorjih z velikim povpraševanjem (kot je zdravstveno varstvo), odpravile neskladja med ponudbo spretnosti ter povpraševanjem po njih ter spretnosti delovne sile prilagodile spreminjajočemu se svetu dela, tudi ob podpori sredstev, ki so na voljo iz ESS+ in NextGenerationEU. Zaradi nezadostne ponudbe delovne sile na trgu dela in nizke brezposelnosti države članice vse pogosteje uvajajo ukrepe usposabljanja, namenjene predvsem najbolj ranljivim, katerih potencial ostaja neizkoriščen. V teku so prizadevanja za izboljšanje zagotavljanja storitev in zmogljivosti javnih zavodov za zaposlovanje (JZZ), tudi z digitalnimi orodji ter izboljšanimi orodji za predvidevanje razmer na trgu dela in napovedovanje potreb po spretnostih. Poleg tega države članice krepijo svoja prizadevanja za izboljšanje spretnosti učiteljev, zlasti njihovih digitalnih spretnosti, ter povečanje privlačnosti učiteljskega poklica.
19. Segmentacija trga dela po državah članicah še naprej vpliva na nekatere skupine, zlasti mlade, ženske, migrante in nizko usposobljene delavce. V nekaterih primerih je dela z neprostovoljnim krajšim delovnim časom še vedno veliko, stopnje prehajanja s pogodb o zaposlitvi za določen čas na pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas pa so nizke. Številne države članice so si v letu 2022 še naprej prizadevale za spodbujanje pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas kot tipičnih ureditev dela. Boj proti zlorabam pri uporabi atipičnih oblik dela in samozaposlitve ter obravnavanje neprijavljenega dela ostajata prednostni nalogi v političnih programih številnih držav članic. Pomembno je postalo tudi platformno delo, ki prispeva k ustvarjanju delovnih mest, vendar predstavlja izzive v smislu poštenih delovnih pogojev.

20. Kar zadeva obdavčitev dela, so številne države članice zaradi naraščajočih cen energije in hrane leta 2022 uvedle ukrepe za ublažitev učinka inflacije na dohodke gospodinjstev in delavcev. V številnih državah članicah je bil zabeležen tudi napredek k bolj zelenemu davčnemu sistemu in zagotavljanju, da ta bolje podpira trajnostno rast. Vendar v smislu podpore vključujoči rasti v številnih državah članicah ostaja veliko manevrskega prostora za preusmerjanje obdavčitve z dela na druge vire ter izboljšanje njihovih sistemov davkov in socialnih prejemkov. Dobro zasnovane mejne davčne stopnje lahko spodbudijo udeležbo na trgu dela, zlasti s strani prejemnikov drugega dohodka v gospodinjstvu, in povečajo število opravljenih ur. Poleg tega je davčni primež za zaposlene z nizkimi dohodki v številnih državah članicah še vedno visok.
21. Obveznosti oskrbe, tudi za osebe, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, in otroke, ostajajo eden glavnih dejavnikov, ki v številnih državah članicah ovirajo udeležbo žensk na trgu dela in zaposlitev za polni delovni čas, zaradi česar je približno 7,7 milijona žensk izključenih s trga dela. Kljub temu je vsesplošno opazen napredek pri zagotavljanju dostopa do cenovno dostopne in kakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok, zlasti zaradi širše ponudbe razpoložljivih mest in podpiranja družin z nizkimi dohodki pri dostopu do storitev. V nekaterih primerih se je udeležba v vzgoji in varstvu predšolskih otrok povečala, ker se je znižala starost za obvezno šolanje. Kljub prizadevanjem še vedno obstajajo precejšnji izzivi pri izboljšanju dostopa za otroke iz revnih socialno-ekonomskih okolij in pri prilagajanju vzgoje in varstva predšolskih otrok potrebam invalidnih otrok ali otrok, ki potrebujejo posebno oskrbo.

22. V pregledu socialnega dialoga je Odbor za zaposlovanje poudaril, da je institucionalni okvir za socialni dialog tako rekoč v vseh državah članicah več kot ustrezen. Vendar je še vedno nadvse pomembno, da se izogibamo zgolj formalističnemu vključevanju socialnih partnerjev ter zagotovimo, da bo proces posvetovanja tekom celotnega oblikovanja politik pravočasen in smiseln. Kakovost posvetovanj se lahko izboljša tudi, če jih podpremo z ugotovitvami, ki temeljijo na dokazih, in s predhodnimi ocenami učinka predlagane zakonodaje.
23. Kar zadeva spomladanski sveženj 2023, ki ga je Komisija sprejela 24. maja, je Odbor za zaposlovanje v skupnem horizontalnem mnenju z Odborom za socialno zaščito o evropskem semestru 2023, pripravljenem za sejo Sveta EPSCO junija 2023, ugotovil, da je število specifičnih priporočil za države na področjih, ki so v pristojnosti Sveta EPSCO, še vedno bolj omejeno kot v ciklih semestra pred uvedbo mehanizma za okrevanje in odpornost. Seznanil se je tudi z razmeroma večjim številom „horizontalnih“ specifičnih priporočil za države, predlaganih za vse države članice, ter poudaril, da je treba ohraniti specifično naravo teh priporočil za države.
24. V mnenju sta Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito pozvala k tesnejšemu usklajevanju med ekonomskimi, fiskalnimi, zaposlitvenimi in socialnimi politikami², saj trenutno obstaja širok razpon socialno-ekonomskih tveganj in izzivov politike zaradi vpliva ruske vojne agresije v Ukrajini in ker bi s tem zagotovili pravičen zeleni in digitalni prehod ter trajnostno in vključujočo rast. V zvezi s tem ostaja krepitev vloge Sveta EPSCO in njegovih odborov v okviru evropskega semestra ključna prednostna naloga, ob zavedanju, da si je treba še naprej prizadevati za posodobitev orodij za spremljanje, s katerima razpolagata odbora, ohraniti obstoječo osredotočenost semestra v skladu s Pogodbo in preprečiti tveganja za nastanek upravnega bremena.

² V skladu z ustreznimi pristojnostmi na podlagi Pogodbe ter načeloma subsidiarnosti in sorazmernosti.

25. Skupina za kazalnike je v odziv na ta poziv in na prejšnji poziv Sveta EPSCO iz marca 2022³ sprožila razmislek o orodjih za spremljanje in poročanje Odbora za zaposlovanje, da bi bolje ustrezala svojemu namenu. Ta razmislek je zdaj v prvi fazi in vključuje pregled skupnega ocenjevalnega okvira kot izhodišča za vsa druga orodja.
26. Evropski semester ostaja učinkovito usklajevalno orodje za spodbujanje trajnostne in vključujoče gospodarske rasti, konkurenčnosti, zaposlovanja in ustrezne socialne zaščite in socialne vključenosti. V ciklu evropskega semestra 2024 bi bilo treba še naprej obravnavati sedanje in prihodnje izzive na trgu dela ob negotovih svetovnih geopolitičnih in gospodarskih obetih, tudi v zvezi z rusko vojno agresijo proti Ukrajini in dogodki, povezanimi s podnebnimi motnjami. Tudi naslednji cikel semestra bi moral podpirati zeleni in digitalni prehod ter obravnavati vpliv demografskih sprememb na trg dela. Kot je poudarjeno v prikazu uspešnosti zaposlovanja, je treba za dosego krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev do leta 2030 obravnavati strukturne izzive na področjih udeležbe na trgu dela in aktivnih politik trga dela, izobraževanja in usposabljanja, spretnosti ter vseživljenjskega učenja, delovanja davčnih sistemov/sistemov socialnih prejemkov, enakosti spolov in usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter segmentacije trga dela.

³ Glej dokument Sveta 6933/22.